

521
SV

พระบรมเทคนาในงานพระศพ

๑๖๖๖

ชงดลพ

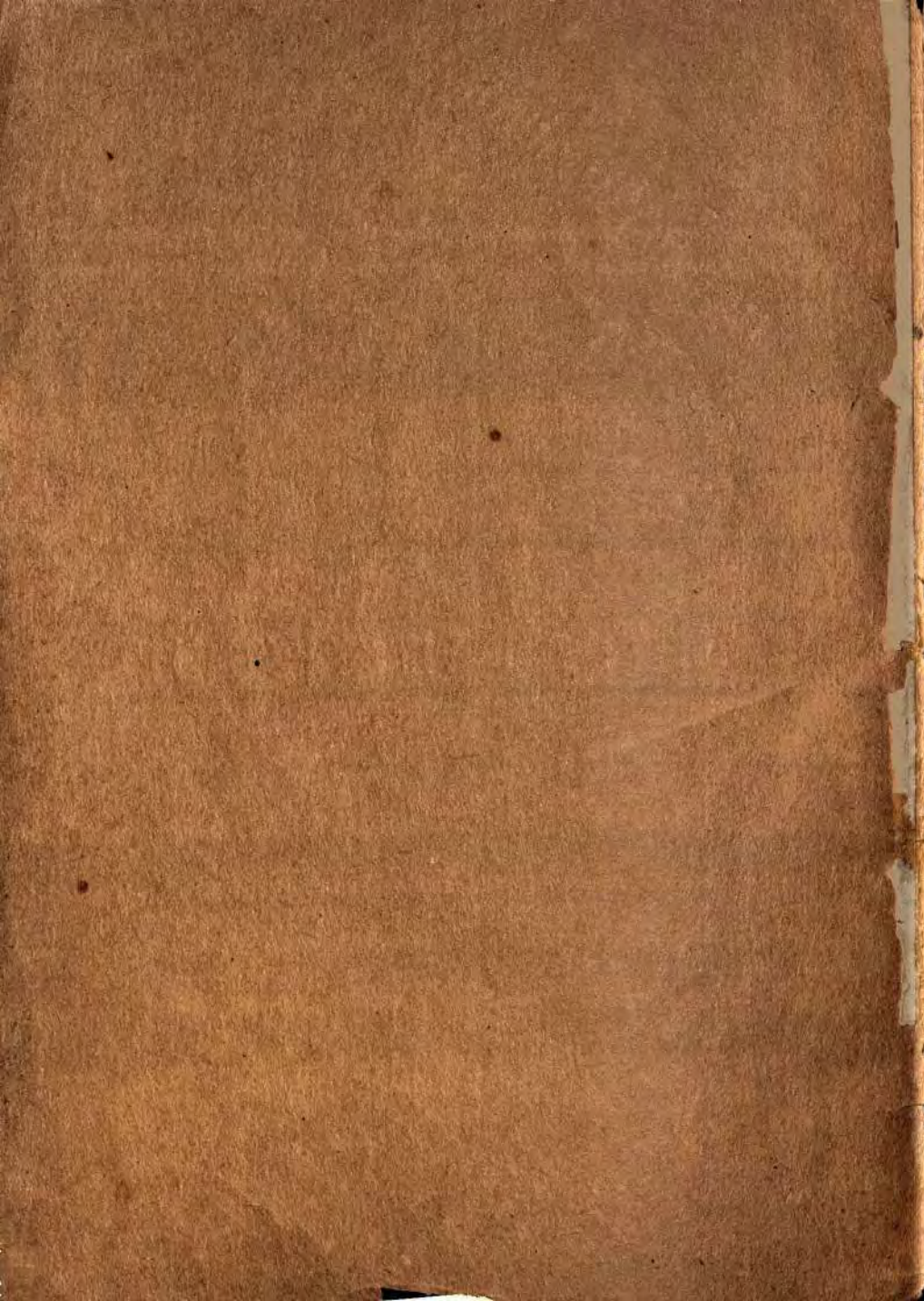
๖๕/๖๓

ดรรชนี พระราชา

1786

เจ้าแก้วมณี เจ้าผู้ครองนคร
พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิง พระศพ
เจ้าดรรชนี พระราชา
พิมพ์ที่กรุงเทพฯ ๒๔๖๒

แปลงให้เป็นไฟล์จกจากเล่มเก่าที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติ ตรีชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

๑. ราชบัณฑิตยสถาน

๒๔๙๖

ชังดลพาน

พระธรรมเทศนาในงานพระศพ

เจ้าดารารัศมี พระราชชายา

เจ้าแก้วนรวิฑู เจ้าผู้ครองนคร

โปรดให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิง พระศพ

เจ้าดารารัศมี พระราชชายา

เดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๗

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมังกลาภิเชก เชียงใหม่

6272

คำนำ

ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ เจ้าการารักษ์
พระราชชายา ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว เจ้าแก้วนบุรี เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่
เชษฐภคินี ผู้เป็นเจ้าภาพงานพระศพ มีความ
ปรารถนาจะพิมพ์หนังสือธรรมแจกในงาน เพื่อเป็น
ธรรมทานจัดเข้าในธรรมสวนมัยกศล มีความประสงค์
ให้พิมพ์สำเนาพระธรรมเทศนาที่พระมหาแสง วัดเจ็ดย
หลวง เชียงใหม่ แสดงในวันสิ้นพระชนม์ กัณฑ์ ๑
และสำเนาพระธรรมเทศนาที่อาตมาแสดงในงาน ๕๐ วัน
กัณฑ์ ๑ รวม ๒ กัณฑ์ และขอให้อาตมาช่วยภาระ
ในการพิมพ์หนังสือนี้ อาตมาด้วยความยินดีเต็มใจรับ
จัดทำสำเร็จ ถวายเป็นโอกาสที่อาตมาจะได้ฉลอง
พระเดชพระคุณ เจ้าการารักษ์ พระราชชายา ผู้ทรงมี
พระอุปการะคุณ และเจ้าแก้วนบุรี ผู้มีอุปการะคุณ
ในคราวที่อาตมาขึ้นมาตรวจการคณะสงฆ์ ในจังหวัด
แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาภิเษก เชียงใหม่

เชียงใหม่เป็นนิตย และทั้ง ๒ องค์เป็นองค์อุปถัมภ์
 แห่งคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ ในนามแห่งคณะสงฆ์
 จังหวัดเชียงใหม่ ขอถวายอนุโมทนาในส่วนกุศลนี้ ฯ

พระธรรมโกศาจารย์

เจ้าคณะมณฑลพายัพ

วันที่ ๗ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗

สมเด็จพระสังฆราช

ปฏิญาณกรรมเทศนา

พระมหาแสวง วัดเจดีย์หลวง เชียงใหม่

แสดง

ในวันสิ้นพระชนม์ แห่ง

เจ้าดารารัศมี พระราชชายา

ณวันที่ ๙ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๗๖

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมังกลาภิเชก เชียงใหม่

Handwritten signature or scribble

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ

ΙΗΣΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΝ

ΑΜΗΝ

ΕΝ ΤΗ ΚΑΤΑΚΟΜΗ

๗
นโม—พุทธสฺส

สพฺเพ สตฺตา มริตฺตฺสนฺติ มรณนฺตํ หิ ชีวิตํ
ยถากมฺมํ คมิตฺตฺสนฺติ ปุณฺณปาปผลุปกา
นิริยํ ปาปกมฺมนฺตา กถฺยาณา จ สุกฺคตํ
ตสฺมา กเรยฺย กถฺยาณํ นิจฺยํ สมฺปรายิกํ
ปุณฺณานิ ปรโลกสฺมि ปตฺติจฺจาโหนฺติปาณินฺนฺติ

ขัตนี้ จักได้ถวายวิสาขนา พระลัทธิธรรมเทศนา
อันเป็นโอวาทานสาสนธรรม คำสั่งสอน ของสมเด็จพระผู้
มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อเป็นเครื่อง
ประคับพระสติปัญญาอารมย์ เพิ่มพูนพระกุศลบุญราษี
ทักษิณานุปทานกิจ เนื่องในการที่พระเดชพระคุณพระ
ราชชายาเจ้าคารวรัศมี ผู้เป็นครูฐานิยะ ล้นพระชนม์
ลงในรวาง อันเต็มไปทั่วด้วยความวิโยค สมัยกาลเช่น
นี้ อันธรรมคาของโลกียชน ต่างจะเว้นเสียจากความ

๑
แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมั่งคลาภิเชก เชียงใหม่

สมัชชั้ พระองค์ท่านก็เป็นผู้มีความวิจิตร และพระ
 มารยาตรอันดีงาม ทรงหนักในอันประกอบทานมัยกศล
 มิได้ขาด ทรงสร้างและบำรุงสถานการศึกษา กั้ทั้ง
 บำรุงวิชาสาสนธรรมให้รุ่งเรือง ในส่วนที่เป็นปรหิถ
 สมัชชั้ ก็ทรงมีพระเมตตาพระกรุณาในส่วนที่เป็นอันโต
 ชนและพาหิรชน ทรงสงเคราะห์อุปการะผู้ทควรแก่
 การศึกษาให้ไ้รับการศึกษา ทรงหนักในการขำยัค
 ทกข์บำรุงสุขของปวิวารชน ทรงเป็นกามเอนของผู้ท
 ชักข้อง เป็นร่วมเงาอันใหญ่เย็นของพระประยูรญาติ
 ทั้งพฤกษาชาติที่มีสาชา อันกว้างใหญ่ไพ หนา และ ตก
 ทั่วยผล ย่อมเป็นที่พำนักของเหล่าสกุลชาติ ทั้งพระ
 บาลิว่า

สาชาปตฺตผลุเปโต ขนฺธิมาว มหาสุโม
 มุลวา ผลสมฺปนฺโน ปติฏฺฐาโหนฺติ ปกฺขินิ
 ความว่า ต้นไม้ใหญ่ที่ถึงพร้อมด้วย กิ่ง, ใบ และ
 ผล มีลำต้นใหญ่และ รากแน่นหนา ย่อมเป็นที่พำนัก
 ของเหล่าปักษีฉะนั้น

พระเดชพระคุณพระราชชายาเจ้า เป็นผู้ประกอบ
ด้วยพระคุณเช่นนั้น จึงเป็นครูฐานิยะ เป็นครูเป็นสง่า
แห่งตระกูล ณ เชียงใหม่ เป็นที่เคารพรักใคร่และกลัว
เกรงของพระประยูรญาติทั้งหลาย

เมื่อมาพิจารณาถึงพระคุณ ที่มีในพระองค์ท่าน และ
พระอุปการะคุณที่เคยทรงมีแก่คน ก็จะเกิดความรำเริง
บรรเทิงใจ

อีกประการหนึ่ง ให้พิจารณาให้เกิดความสังเวชระส่ำระสาย
ใจ คือว่า พระราชชายาเจ้านั้น แม้จะเพียบพร้อมไปด้วย
ด้วยพระจริยาคุณใด ๆ ก็ดี แต่ก็ไม่สามารถที่จะพ้น
วิสัยแห่งกฎธรรมชา อันมีเกิดขึ้นในเบื้องต้น แปรไป
ในท่ามกลาง แดกสลายเป็นที่สุด ทั้งพระพุทธรูป
ภาณิคว่า

ทหรา จ มหันตา จ เย พาลา เย จ ปณฺหิตา
สพฺเพ มจฺจุสฺสึ ยนฺติ สพฺเพ มจฺจุ ปฺรายนา

ความว่า ทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ทั้ง โง่และ ทั้งฉลาด
ย่อมไปสู่อำนาจของมีจรรวา คือความตายทั้งสิ้น ทั้งนั้น

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมิ่งคลาสิกเฮก เชียงใหม่

จึงเป็นอันไต่ความซัดว่า อันธรรมควาสังขาร
 ทั้งหลาย จะเป็นของเที่ยงย่อมนิไม่มี และให้พิจารณา
 ซงลงไปอีกว่า มฤตยู คือความตายนี้ ไซ้จะครอบงำ
 แต่พระองค์ท่านเท่านั้นก็หาไม่ แม้เราทั้งหลายมิวันใด
 ก็วันหนึ่ง จะต้องทอดทิ้งร่างกายไว้ในโลก เมื่อน้อม
 ความเกิดแก่เจ็บตาย เข้ามาสู่ตน อันไต่ในหลักว่า
 โยปนโยโก ก็จักเกิดความสังเวชน์สลตใจ แล้วเพียร
 ในสิ่งที่ควรเพียร ละในสิ่งที่ควรละ

การพิจารณาให้เกิดความรำเริงบรรเทิง และสลต
 ใจนี้ เป็น อานิสังสผล อันสำคัญยิ่ง ของ การ พัง ธรรม
 ความรำเริง จะเป็นเครื่องปลอบใจให้หายจาก ถินมัทธ
 คือความที่จิตต์หคหู่ และความสังเวชน์ จะเป็นเครื่อง
 ปรายใจให้หายจากความประมาทมัวเมา มิรู้เท่าสัง
 ขารธรรม และทั้งสองอย่างจะเป็นเครื่องปรายปราม
 ความโครกเศร้า ให้ค่อยเลื่อมคลายหายไปไต่ เพราะ
 ว่าการโครกเศร้าพิโรธาพรรณ์ จะไต่เป็นประโยชน์
 แก่ผู้ที่ล่วงลยก็หาไม่ ส่วนผู้เศร้าโครกเล่า ก็มีแต่

มัวหมอง ทั้งในพระชาติว่า นหิรณณิ วา โสโก วา
 ยาวณณา ปรีเวทนา ความรำร้อหรือโครกเศร้า
 กัยทั้งปรีเวทนาอื่น น คัม เปตา นมคฺคทาย ทาเป็นไปเพื่อ
 ประโยชน์แก่เปตชนไม่ เหว่ ทิฏฺฐจฺจนฺติ ฉาตโย หมู
 ญาติทั้งหลาย เมื่อทราบอย่างนี้แล้ว ย่อมหยศร้องให้
 ส่วนทางที่จะไปเป็น เพื่อประโยชน์เกอูกูล และความ
 สุขแก่เปตชนนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงแสดง
 ให้ระลึกถึงว่า ท่านผู้นั้น เป็นญาติ เป็นมิตรของเรา
 เคยกระทำสิ่งนั้น และให้สิ่งนั้นแก่เรา แล้วเพิ่มให้
 ทักษิณผลแก่เปตชนนั้น

ก็บัดนี้ ท่านิสสรวิชัยทั้งหลาย มีเจ้าแก้วนวิรัฐ
 เป็นประมุข มาระลึกถึงคุณูปการ และพระจริยวัตรอัน
 คิงาม ของพระราชชายาเจ้า จึงได้มีสฺมานฉันทฺที่เขยนอื่น
 เกี่ยวกัน จักขุญญวิวิททางพุทธศาสนา มียกชนซึ่ง
 สักการวรามิส อทิสฺสอะเพาะต่อพระรัตนตรัย เพื่ออุทิส
 กัลปนาผลไปถวาย แก่พระราชชายาเจ้าพระองค์นั้น

อนการที่มารู้ คุณูปการของท่านแล้วมากกระทำคอบ

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
 หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

นี้ เป็นกัลลวิธอินสำคัญ ผู้กระทำเช่นนี้ ในส่วนโลกา
 ธิปัตย์ ไท้ช่อว่าเป็นผู้ประกาศความดี ทั้งมีพระมหา
 สมนภายิตว่า นิमितฺตํ สาธรวานํ กตญญู กตเวทิตา
 การวิคตแล้วตอบแทนคุณ เป็นเครื่องหมายของคนดี
 ส่วนผู้ที่ไม่รู้จักการของท่านและกระทำตอบ พระผู้
 มีพระภาคเจ้าทรงที ทั้งพระบาลีว่า มนัสฺสเผคฺคํ นาสีเท
 ยสฺมึ นทถิ กตญญตา ความกตัญญูกตเวทิต์ไม่มี
 ในผู้ใด ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้ฉนั้น ผู้เป็นกระพุ่มนัสส
 ทังนี้ โดยอรรถาธิบายย่อๆ ว่า คำว่ามนัสส คือ
 สัตว์ผู้มีใจอันสูง แต่คำว่าใจสูงนี้ หาใช้สูงโดย
 สภาพไม่ สูงโดยมีธรรมคุ้มครอง ต่างกว่าสัตว์
 จำพวกอื่น ถ้าปราศจากศีลธรรม ก็เท่ากับเปลือก
 เช่นมนุษย์ คือมีร่างกายเหมือนมนุษย์เท่านั้น ถ้า
 เข้าไปนั่งใกล้และคบค้า จะเข้าตำรานกยางอาสนานำ
 ปลาไปปล่อยหนอง

ก่อนแต่จะไป จักได้บรรยายเนื้อความในภายิตคาถา
 ที่ไทยกเขนเนชเปยท ฌเขของตนั้นว่า

สพเพ สตตามริสุสนติฯ เปฯ ปตัญญาโหนติปาณินิ

แปลความว่า สัตว์ทั้งหลายจักต้องตาย เพราะ
ชีวิตมีความตายเป็นที่สุด และเมื่อตายแล้ว จักได้รับ
ผลบุญและบาปที่กระทำไว้ ผู้ทำบาปจะไปนรก ผู้ทำบุญ
จะไปสู่สุคติ เพราะเหตุนี้ จึงควรกระทำความดีงาม
อันเป็นพาหนะหรือสะพานนำไปสู่สัมปรายภพ เพราะว่
บุญเช่นทพของสัตว์ทั้งหลายในปรโลก

ในบทัน แห่งพระคาถานี้ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ให้พทธบวิรัชัททราชชัตตังสภาวธรมอนเทียงแท้ คือ
ทรงชี้ถึงสังขาร อันมีสมัญญาว่า สัตว์ ซึ่งแปลว่า
ผู้ซึ่ง จะต้องมิตายเป็นธรรมดา คือว่า สังขาร
ไม่ว่าชนิดใด ๆ เมื่อก่อเกิดขึ้นมาแล้ว ย่อมมีความ
แตกสลายเป็นที่สุด เพราะว่าที่สุดแห่งชีวิตก็คือความ
ตาย ปลายแห่งชีวิต ก็คือความแตกดับ และต่อจาก
ความแตกดับไปแล้ว ก็จะไปตามกรรม คืออกศลและ
อกศลที่ตนได้ทำไว้ในอิโลก หากได้กระทำกรรมดี
ก็จะมีสุคติเป็นที่ไป หากเป็นผู้มี บาปกรรม ก็จะไปสู่ทุคติ
เมื่อทรงแสดงวิทยาแห่งชีวิต อันมีความตายเป็นกฎ

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

ที่สก และทรงแสดงถึงความเห็นไปของจิตวิญญาณ
 อันมีกำลังกรรมเป็นเครื่องส่งไป ยังสคคคิและทคคคิ
 แล้ว อาศัยพระกรุณาในหม่อมสัว จึงทรงเตือนให้
 กระทำแต่กรรมดีงาม อันเป็นกำลังและปัจจัยในภพเบื้อง
 หน้า เป็นอันว่าใจความในพระคาถานี้ทรงสอนให้เชื่อ
 กรรมและกระทำกรรม แต่การที่จะให้เชื่อกรรมและ
 ผลของกรรม คือนรกและสวรรค์นั้น มักจะมีผู้เชื่ออยาก
 เพราะไม่มีพยาน และผู้ทวายชนม์ไปแล้วก็ไม่มีใคร
 กลับมายกกว่าโลกหน้ามี และเป็นอย่างนั้นอย่างนี้
 ตามที่พรรณนา จึงมักมีผู้ค้าน แต่ถ้าพิจารณาให้ลึก
 นึกลงไปให้ซึ้งแล้ว มีเหตุผลอยู่ พระธรรมคำสั่งสอน
 ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น เป็นเอกาลิโก ไม่อ้าง
 กาล และเป็นโอบนโยโก อาจน้อมนำเข้ามาพิจารณา
 ที่ตนของตนได้ หลักที่ควรเชื่อและไม่ควรเชื่อนั้น ก็
 ได้เคยแสดงแก่กาลามชน ไม่ให้เชื่องมงายตามเขาว่า
 ตามลือ ๆ กันมา ตามคาดคะเนเป็นกัน และให้เชื่อ
 โดยได้พิจารณาเห็นด้วยตนเองแล้ว หลักที่สอนให้เชื่อ
 มีอยู่ ๔ ประการ คือ

กมฺมสทฺธา เชื้อกรรม

วิปากสทฺธา เชื้อผลของกรรม

กมฺมสฺสทฺกทาสทฺธา เชื่อว่าเหล่าสัตว์มีกรรมเป็น
ของ ๆ คน

ตถาคคโพิธิสทฺธา เชื้อพระบัญญัติคุณเครื่องตรัส
รู้ของพระตถาคตเจ้า

ที่ว่าทรงสั่งสอนให้เชื่อกรรมนั้น ก็เพราะว่าบุคคล
เราในโลกนี้ จะฟังแต่คำพูดฝ่ายเดียวย่อมเห็นของยาก
เพราะถ้าใครพูด ใครก็ย่อมว่าดี เช่นถ้าเราถามพวก
พ่อค้าเขาก็คงตอบว่าการค้าขายดี ไม่ลำบากไม่เห็นอีย
เหมือนการทำไร่ไถนา หรือทำราชการ การทำนาลำ
บากมากฝนตกฟ้าร้องต้องตรากตรำ ทำราชการหรือ
ก็ต้องอยู่ในบังคับเขา และไม่รู้ได้ว่าเขาจะให้ ออกเมื่อ
ไร ๆ หากจะถามข้าราชการก็คงตอบว่า สุจริตการไม่
ได้สบาย สรรวมดุน้องรองเท้าไปทำงาน ถึงเดือนก็เบิก
ได้ตามอัตรา หากจะถามชาวนา ๆ จะพูดว่าทำนาและดี
ไม่เปลืองหัวคิก ไม่ต้องลงทุนมาก ไม่เห็นลำบากอะไร

ถ้าจะถามพระเจ้า พระก็คงว่า เออ พวกท่านเต็มที
 ประเดี๋ยวขาดทน ประเดี๋ยวถูกศัลย์ ประเดี๋ยวน้ำท่วม
 ประเดี๋ยวแล้ง ยากจริง ๆ สู้เขียนพระไม่ได้ เข้า ๆ ถือ
 ขาตรีไปประเดี๋ยวก็เต็ม ไม่ต้องกลัวน้ำท่วม กลัวแล้ง
 จะไปถามใครก็มีแต่ว่าตนคืดังนั้น ไม่รู้จะเชื่อใคร เหตุ
 ฉะนั้นพระพุทธรเจ้าจึงทรงสอนให้เชื่อกรรม คือ การ
 กระทำของตนนั่นเอง หากทำดีก็จะได้รับผลดี ทำชั่ว
 ก็จะได้รับผลชั่วไปตามเหตุ เปรียบเหมือนปลูกต้นไม้
 ปลูกถ้าโยคงไม้ได้ผลเป็นลิ้นจี่ คือว่าในโลกที่เราอา
 ศรัยอยู่นี้ เท่ากับว่ามีขบหรือบรรพตอยู่ ผู้ที่ทำดีจนถึง
 ที่สุด จนถึงได้เขียนพระพุทธรเจ้าก็มีอยู่แล้ว ผู้ทำชั่วอย่าง
 ที่สุด คือพระเทวทัตก็คืดังนั้นแล้ว เราจะทำดีหรือชั่วเกิน
 ขันทัดไปไม่ได้ จะประกอบความดีอย่างไรก็เพียงตัว
 อย่าง คือพระพุทธรเจ้า จะทำชั่วอย่างไรก็ได้ผลเพียง
 พระเทวทัตที่ ส่วนทางการทำงานของโลก แขนขยันทัด
 ก็มีอยู่ ผู้ที่ทำมาหากินโดยเลี้ยงชีพสุจริตก็มีอยู่ ผู้
 ที่หาเลี้ยงชีพโดยทุจริตก็มีอยู่ เราจะทำอย่างไร ๆ ลงไป
 ก็ล้วนแต่มีผลตามมาแล้วทั้งสิ้น จึงเป็นอันว่าการกระทำ

ของเราอยู่ในเส้นบันทึก คราวนี้ลองยกเอาผลของการ
 กระทำของท่านมาพิจารณา ท่านผู้ที่ทำดี เช่นพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น กิตติคุณของท่านก็ปรากฏอยู่ ให้
 กตังแก่พระองค์ท่านนิพพานมาจนบัดนี้ถึง ๒๔๗๖ ปีแล้ว
 เครื่องสักการบูชา มีดอกไม้ธูปเทียนที่บูชา เพียง
 แต่ในประเทศสยามเท่านั้น วันหนึ่ง ๆ ก็ราคาดอกไม้
 ของน้อยเลย ถ้าจะรวมราคาของตั้งแต่คริสต์มาจนถึง
 วันนี้ เพียงแต่ค่าดอกไม้ธูปเทียนเท่านั้น ก็จะมีเป็น
 จำนวนหลายพันแห่งล้าน นี้ก็เป็นเครื่องแสดงผลของ
 กรรมดี ส่วนผู้ที่ทำชั่ว เราก็จะเห็นผลอยู่ทุกวัน เช่น
 พวกทاجرิตคิดมีชอย ถูกจองจำทำโทษต่าง ๆ ได้รับความ
 เกิดร้อนเห็นประจักษ์อยู่ ที่สก็ไม่มีใครนับหน้า
 ถือตาและคบค้าสมาคมด้วย เมื่อได้ใช้ปัญญาสอดส่อง
 ตามแนวแถวบันทึกของโลกดังนี้ ก็จะแน่ตระหนักว่า
 ผู้กระทำชั่วย่อมได้รับผลก็ ผู้กระทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว
 จริงดังนี้แล้ว ก็ไม่หวั่นไหวต่อการเชื่อเหล่าอื่น อัน
 จักเป็นกรรมสิทธิ์และวิปากสิทธิ์ เพราะว่าเมื่อเชื่อ

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
 หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

กรรม ก็ใ้โทษว่าเชอผลของกรรมด้วย เมื่อเช่นแล้ว
 กัมมัสสกตาสัทธา ก็จะมีตามขึ้นมา คือ มาเห็น
 ความดี และความชั่ว ของเหล่าสัตว์โลก ทุกวันนี้ ที่
 ต่างๆ กันก็เพราะกรรม มีกรรมเป็นของตน ใครทำ
 อย่างไรก็ใ้ใ้ยงั้น ให้ดูมนุษย์บางคนรูปร่างนาม
 เพราะ มีความรักความฉลาดสามารถในกิจการทั้งปวง
 บางพวกรูปชั่วตัวดำ แขนขาด ขาค้วน ตายอด หู
 หนวก ใ้เฝ้าแต่ค่านับไม่ถึงสิบ ทั้งนี้เป็นเพราะกรรม
 ที่เขาทำในปรชาติ มาอำนวยผล เมื่อเราเห็นซั้ที่เช่น
 นี้แล้ว ความเชอมั่นในพระบัญญัติคุณเครื่องศรีสร้ชของ
 พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเรียกว่า ตถาคตโพธิสัทธา
 ก็จะมีตามขึ้นมา คือ เห็นพระคุณของพระองค์ปรากฏซั้ว่า
 พระองค์เป็นผู้ศรีสร้จริงเห็นจริง และอาจทำใ้ปฏิบัติ
 ตามพระโอวาทให้พ้นทุกข์ใ้จริงๆ เมื่อมีความเชอ
 ในสัทธา ๔ อย่างนี้แล้ว ก็จะเป็นเครื่องตัดความสงสัย
 ในเรื่องนรกและสวรรค์ เราจะหาพยานของนรกและ
 สวรรค์ใ้ใ้ที่ตัวเรา คำปรัมปรามีอยู่ว่า สวรรค์อยู่ใน

อก นรกอยู่ในใจ นิพพานอยู่ไม่ไกล อดส่ำห์ไปก็จะถึง
 นรกหรือสวรรค์ ถ้าหากพิจารณาให้ถี่แล้ว ก็ปรากฏ
 ที่ตัวเราอยู่เสมอ นรกท่านแสดงไว้วาร้อน คือถ้า
 หากทำอะไรลงไป เกิดร้อนอกร้อนใจ อันนั้นและ
 ไ้ข้อว่าเราไปเยี่ยมนรก หากเราทำกรรมอะไร เกิด
 ความรำเริงยรรเทิงใจ หน้าซุ่นหน้ายาน วันนั้นและ
 ไ้ข้อว่าเราไปเยี่ยมสวรรค์ ถ้าหากเราไปเยี่ยมอนิโต
 บ่อย เมื่อจิตวิญญาณละกายนี้ไป ก็จะเข้าสู่ภพใหม่
 คือ นรกและสวรรค์ตามที่ตนเคยถึงมา เพราะกรรมตา
 ของจิตต์มักตกไปในสิ่งที่เคยและชำนาญ ท่านเรียกว่า
 อาจิณ เปรียบเหมือนคนนอนฝัน มักฝันเห็นบ้านเมือง
 และคน ที่ตนเคยไปและรู้จัก ความช่างนั่งมักกระตีก
 ขา ตามแนวแห่งวิษัณษาขุญญา เรียกกายของเรานว่า
 ภโว หรือพิภพ และพิภพอนัน เป็นวิญญาณฐิติ เป็น
 ที่ตั้งแห่งวิญญาณ มีวิญญาณเป็นผู้ครอง ภพนี้มี
 กรรมเป็นผู้แต่ง จะทีเลวและยังยืนช้าหรือเร็ว ก็แล้ว
 แต่กรรมผู้แต่ง หากกรรมดีก็ต่างภพดี หากกรรมชั่ว

ก็แต่งภาพชั้ว เช่นเดียวกับผมนายช่างผู้ปรังเรือน
 หากนายช่างเป็นผู้ชำนาญและฉลาด เรือนก็วิจิตรและ
 คงทน หากนายช่างไม่ฉลาดและไม่ชำนาญ เรือน
 ก็เลวและไม่คงทน นายช่างผู้จะสร้างเรือน คือ กรรม
 ก็เช่นกัน เหตุนี้พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงสอน
 ให้ผลที่จะต้องตาย กระทำแต่กรรมดี เพราะว่ากรรมดี
 เท่านั้น จะเป็นที่พึงในสัมปรายภพ คือภพต่อไป

ก็เมื่อทราบชัดแล้วว่า เราก็คือหนึ่งในจำนวนที่
 จะต้องตาย และปัจจัยอันสำคัญยิ่งของผู้ตายไปแล้ว
 คือบุญกุศล เช่นนั้นแล้ว จึงอย่าเป็นผู้ประมาท ให้เป็น
 ผู้เตรียมพร้อมอยู่เสมอ เมื่อความตายเขามาถึง หาก
 เราเป็นผู้ใดที่กระทำการกรรมดีไว้ เราก็จะไม่พรันพรังต่อ
 มรณะภัย คล้ายกับทหารผู้จะเข้าสู่สนามรบ หากพร้อม
 แล้วด้วยสรรพอาวุธยุทธภัณฑ์ และตนก็ชำนาญแล้วใน
 การนี้ ก็จะมีมั่นใจและไม่ครั่นคร้ามต่อข้าศึกขณะนั้น แม้
 ผู้จะต้องเข้าสู่สนามยุทธกับมีจักราช คือตัวเรา หากว่า
 มือของเราประคัมแล้วด้วยจาคะอันพึงยกย่อง วาจาก็

ไท้ประคับแล้วด้วยความสัจย์ เคียรเราได้นอนน้อมบาท
 ผู้เคารพ แขนซ้ายขวาก็ไ้ประคับด้วยวิริยะอันเรือง
 ไซย์ ดวงใจหรือก็เบียมด้วยกตลกรรรม ก็จะได้
 กับนกรบทัพพร้อมด้วยสรรพาวุธ กล้าพอที่จะต่อยทอ
 กับมัจฉราช อย่างชั้นหน้า แต่ถาเราไม่ไ้เตรียม
 ความค้อนใจ ซึ่งจะเขนเครื่องต่อต้านกับความตายไว้อย่าง
 เมื่อประจันหน้ากับมัจฉราชเขา เราก็จะว่าเหว้และระย่อ
 ต่อภัย คือ ความตาย ฉะนั้นทางที่คทเราจะต่อต้านกับ
 มัจฉราช ด้วยความหวังสังข ก็จงเตรียมรบให้พร้อม
 สรรพ ผู้ที่มีบุญกศลอันใดสงฆ์สมไว้พร้อมแล้ว ย่อม
 ไม่พรันพริ้งต่อมรณะภัย เปรียบเหมือนข้าราชการที่มี
 หลักฐานบริบูรณ์ ย่อมไม่เกรงต่อการคดลยฉะนั้น
 ก็ทางที่จะเตรียมพร้อมนั้นแล้ว พระตถาคตเจ้า
 ไ้ไซ้ไว้หลายนัย ทางอันใดเป็นไป เพื่อความเลื่อม
 เรียกว่าหายนะ ทรงสอนให้ละ และทางอันใดเป็นไป
 เพื่อความสขความเจริญ เรียกว่าวิคฺฉนะ ทรงสอน
 ให้บำเพ็ญ ก็แลในการละหายนะนั้น และบำเพ็ญ

วัฏณะนี้ ก็ไต่ทรงชี้ไว้ในระดับเดียวกับโลก เรียกว่า
 โลกียธรรมหนึ่ง เห็นอรรถของโลกร เรียกว่าโล
 กุตระธรรมหนึ่ง ในระดับเดียวกับโลกนั้น ก็ทรงชี้
 ประโยชน์ในปัจจุบัน มีการหมั่นประกอบกิจเครื่อง
 เลี้ยงชีวิต และทรงแนะนำให้รู้จักหน้าที่ของตน ๆ
 สามีให้รู้จักเอาใจภรรยา ฝ่ายภรรยาให้รู้จักปฏิบัติต่อ
 สามี บิดามารดาให้รู้จักบำรุงบุตร บุตรให้รู้จัก
 เคารพและเชื่อฟังบิดามารดา มิตรต่อมิตรรู้จักเอาใจ
 และรักษา ประโยชน์ ช้องกัน ช่งกัน และกันไม่ให้ตกไป
 ในทางชั่ว ชักนำไปในทางดี ตลอดถึงความประพฤติ
 ที่มีต่อชาติและประเทศ ๆ ในระดับเหนือโลก ก็ทรง
 แสดงให้มีการตั้งพร้อมด้วยศีล, สัทธา, จาคะ และปัญญา
 พิจารณาให้รู้จักความเป็นจริงของสภาพตลอดถึงปรมาตม
 ประโยชน์ คือ พระนิพพาน อันเป็นทางระงับสังขาร
 และกองทุกข์ โดยจำแนกแยกกายให้เห็นว่าเป็นของ
 สัมมัตถิ

ในวันนี้ บพิตรทานิสสรราชิยก็เจ้า พร้อมด้วยประ

บุญญาภิและปรีวารชน ทรงบำเพ็ญมตกพลีถวาย พระ
 เกษพระคุณพระราชชายาเจ้า ไทช่อว่ากระทำถกจารัต
 ประเพณีโดยส่วนหนึ่ง แต่อย่างยั้งนั้น ควรตั้งตน
 อยู่ในความไม่ประมาท ถึงพร้อมด้วยสติททาและศีล
 อนุเคราะห์เกือกกลซึ่งกันและกัน ตามสมควรแก่ถานา
 นรป เช่นนี้ ย่อมเป็นเหตุให้ไกรยผล อันเป็นส่วน
 อัญชารมณ เพราะความไม่ประมาท เป็นชาติให้ก้าว
 ไปสู่ความเจริญ สติททาและศีล เป็นเครื่องประคอง
 ไม่ให้ตกไปในทางชั่ว การอนุเคราะห์เกือกกลซึ่งกัน
 และกัน เป็นเครื่องผูกมัดระวางหม่อม สมเด็จพระผู้มีพระ
 ภาค ทรงเรียกอาการเช่นนั้นว่า สาราณียธรรม คือ
 ธรรมที่ทำให้ระลอกถึงซึ่งกันและกัน

ก็พระเกษพระคุณ พระราชชายาเจ้า พระองค์เต็ม
 เข้มไปด้วยคุณธรรม ทรงเกือกกลอดคนบรรดาพระ
 ญาภิและปรีวารชน ตลอดถึงคนทุกชั้น เมื่อใดดำเนิน
 ตามรอยพระบาท ก็จะได้ชื่อว่า บชชพระองค์ด้วยเครื่อง
 สักการ ทพพระทัยอย่างยั้ง ดังนี้

ในที่สุดแห่งพระธรรมเทศนานั้น ขอกลผลบุญ
 ที่บพิศร์ทานนิสสรวิบัติ ทรงบำเพ็ญนี้ งามเป็นผลสำเร็จ
 แก่พระเดช พระคุณ พระราชาชาวยายเจ้าทุกประการ
 เหมือนทรงบำเพ็ญด้วยพระองค์เอง หากพระเดชพระ
 คุณ พระราชาชาวยายเจ้า จะเสด็จไปอยู่ที่ใด ๆ ก็ดี
 ไม่ทรงทราบข่าว ขอเทพยเจ้าที่มีมหิทธิศักดิ์ ฟังนำ
 ข่าวไปทูลถวายให้ทรงอนุโมทนาทุก ๆ ประการ เทอญ

ขอถวายพระพร

ลัทธิปริสตรมบรรยาย

พระธรรมโกศาจารย์

เจ้าคณะมณฑลพายัพ

แต่ง

ในงานปัญญาสมวาร พระศพ

เจ้าดารารัศมี พระราชชายา

ณวันที่ ๒๖ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๗๖

กรมพระยาสุรเสนาบดี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท

ณ

วันพุธ เดือน ๖ ปีชวด

พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

สัปปริสธรรมบรรยาย

นโม พุทธสฺส ฯ

ชินฺติ เว ราชรตา สฺจิจฺจตา

อโถ สรรมฺปิ ชรี อฺเปติ

สตนฺจ ชมฺโม น ชรี อฺเปติ

สนฺโต หเว สพฺภา ปเวทยนฺตฺตีติ ฯ

ยักันลถึงขัญญาสมวาร แคว้นสิ้นพระชนม์แห่งเจ้า
การารัมมี พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว ขพิตรผู้ปกครองนครเชียงใหม่ ทรง
บำเพญกศลทักษิณานปรทาน อทิกกลปนาผลถววย
แต่ เจ้าการารัมมี พระราชชายานั้น เป็น ส่วนญาติ
สังคหะ เป็นกิจอันผู้อยู่ณภายหลังจะพึงกระทำด้วยความ
อาลัย ถึง จักว่า เป็น อัจฉกรวิยาการประพฤติให้ เป็น
ประโยชน์แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น นับเข้าในสังคหวัตถุ ๔
ที่สมเกจ พระ ผู้มพระภาคเจ้า ทวีล ปรทานเป็น อนุสาสน์
ไว้ ฯ

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

เจ้าการารักษ์มี พระราชชายา จัดว่าเป็นราชนารีที่
 ทรงสมบุรณ์ด้วยพระสมบัติ คือ พระชาติสมบัติ พระ
 รูปสมบัติ และพระคุณสมบัติ ฯ ในส่วนพระชาติสมบัติ
 นั้น พระองค์เป็นพระธิดาองค์เล็กในพระเจ้าอินทวิช
 ยานนท์ พระเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ เป็นที่ทรง
 สนิหาแห่งพระบิดาเป็นอย่างยิ่ง จะพึงเห็นได้เมื่อพระ
 องค์มีพระชนม์พรรษาอย่างเขายท ๑๔ พระบิดาโปรด
 ให้มีการมหรหรรรมโสกันต์ ณท่ามกลางแห่งเจ้านายและ
 ประชากรราษฎร ตามขัตติยประเพณีเชียงใหม่ เป็น
 งานใหญ่มโหฬาร เป็น พระเกียรติยศอันสูงใน พระ
 ประวัติกาล ฯ พระองค์ทรงพระรูปสมบัติ สมควร แก่
 ความเป็นขัตติยนารี พระบิดาได้นำลงไปถวาย สมเด็จ
 ขบรม บพิตร พระราช สมภารเจ้า ในรัชกาลที่ ๕ แห่ง
 กรุงเทพพระมหานคร ฯ ในส่วนพระคุณสมบัติ ทรงวาง
 พระองค์เป็นอันดี สมแก่ฐานะแห่งพระองค์ไม่ยิ่งไม่
 หย่อน ด้วยอาศัยมีพระสติสัมปชัญญะระมัดระวัง และ
 ทรงพระปัญญาพอ ที่จะเลือก ว่าควร และไม่ควร เพียงไร

อันใคร ๆ จะพึง เห็นได้ ว่า เป็นการยาก ที่ พระองค์มี
 พระชาติภูมิในมณฑลฝ่ายเหนือ แต่ทรงสามารถศึกษา
 ขนบธรรมเนียม ในพระบรมราชวงศ์แห่งกรุงเทพพระ
 มหานคร ฯ เป็นอันดี เป็นที่ทรงพระเมตตาและวิสสาสะ
 สนิทในพระบรมราชจักรีวงศ์ทั่วไป ได้ชื่อว่าเป็น
 กำลังอันสำคัญ ทรงสัมพันธชกนำเจ้านายฝ่ายเหนือ
 ให้ ได้ มีโอกาส สนิทสนมในพระบรมราชจักรีวงศ์ ได้
 รัชราชการตลอดมาถึงรัชกาลปัจจุบัน เป็นอันได้ ชื่อ
 ว่า ทรงมีส่วนที่ สยาม ราช อาณาจักร เป็น ประเทศ อัน
 เดียวจะแบ่งแยกมิได้ ฯ เมื่อจะกล่าว อีกบรรยายหนึ่ง
 โดยฐานที่พระองค์ทรงเป็น วุฑฒมบุตคต พระองค์เป็น
 ผู้เจริญโดยพระชาติ เจริญโดยพระคุณ ใน ขวสถาน
 แห่งพระชนมชีพ ทรงพระเจริญโดยพระวัย ครบ
 ทั้ง ๓ สถาน วุฑฒมบุตคตทั้ง ๓ ประเภทนี้ ควรแก่
 อดายณะสักการะเคารพแห่งประชนชน ทั้งด้วยนิพนธ์
 ภาษิตว่า

เข วุฑฒิ์ อปจายนุติ นรช ชมฺสสฺส โกวิทา
ทมิฏฺเจ ชมฺเม จ ปาสีสา สมฺปฺราโย จ สุกฺคฺติ

นระเหล่าใดผู้ฉลาดในธรรม มาค้ำขันบนขอบ
ท่านผู้เจริญเป็นอาจิณฺณปฏิบัติ นระเหล่านั้น อันบุคคล
จะพึงสรรเสริญในปัจจุบัน สัมปรายภพของนระเหล่านั้น
ก็เป็นสัคคิกวญ ดังนี้ ฯ

พระชาติสัมปัตติ พระอุปสมปัตติ หรือจะกล่าวโดย
บรรยายว่า พระชาติวุฑฒิ์ เหล่านี้สำเร็จมาจาก
อุปเพกตปุญฺญตา คือความทรงอบรมพระกตสมภาร
ในพระชาติปางก่อน อันพระกตสนันส่งเสริมให้ทรง
ประสพผลในปัจจุบัน ส่วนพระคุณสัมปัตติ หรือ พระ
คุณวุฑฒิ์ สำเร็จด้วยพระอิตตสัมมาปณิธิ ความ
ตั้งพระองค์ไว้ชอบในปัจจุบันภพนี้ อันเป็นข้อที่น่า
สรรเสริญยิ่งนัก ฯ บุคคลแม้จะไต่อาศัยอุปเพกตปุญฺญตา
ทำให้เกิดในตระกูลสงฆ์ มีอุปสมปัตติเป็นอันดี แต่ถ้าขาด
อิตตสัมมาปณิธิความตั้งตนไว้ชอบในปัจจุบัน อุปเพกต-
ปุญฺญตาก็หาไม่กำลังพอที่จะฉาว หรือส่งเสริมให้เจริญ

ยิ่งขึ้นไปไม่ บุคคลแม้เกิดใน สกฺลสามัญญี มีรูปสมขัตติ
 พอประมาณ แต่เป็นผี มีอิตตสัมมาปณิธิตั้งตนไว้ชอบ
 ก็สามารทที่จะ ยกตนให้สูง ยิ่งขึ้นไป กว่า พินเพเคิมไค้
 เพราะฉะนั้น เมื่อกล่าวณะเพาะรูป จึงเป็นของเสมอกัน
 ไม่ว่าของคณชนใด คุณความดีอันมีอยู่ในตน หรือ
 ไม่มีอยู่ในคณชนนั้นแล ยื่นคนให้ขึ้นไปต่าง ๆ กัน ถึง
 อย่างนั้น รูปกายของคณผี บริวารด้วยคุณธรรม หรือ
 ปราศจากคุณธรรม ก็ยังเป็นทเคารพลักการะของมหาชน
 หรือเป็นทคหมันคแคลนเป็นทริงเกยจแห่งมหาชน ต่าง
 กันอยู่ เช่นเคียว กบิ คฤหะเป็นทอิอาศัยของบุคคล ท
 ประทับของพระราชามหากษัตริย์ มีพลเคารพลักการะ ท
 อยู่ของโจร เป็นทริงเกยจซึ่งตั้งของคณทั้งหลาย เหตุ
 นั้น บุคคลจึงควรอบรมคุณสมขัตติให้ขึ้นไปด้วยดี เพื่อ
 ยกย่องคณประคัยประคองคณไว้ว่า จะบ่วยกล่าวไปไย
 ถึงรูปอันจะเป็นของตองย่อหยับไป ชือและวงศ์ สกฺลอัน
 จะสืบสายถึงคณชนนั้นแลเป็นของสำคัญยิ่งนัก สมเกจ

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
 หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรง ทราบ ความจริง ประจักษ์
ตรัสไว้เป็นความจริงว่า

รูป ชีรติ มจฺจนํ นาม โคตฺตํ น ชีรติ
รูปของผู้มีอินจะตองตายเป็นสภาวะ ย่อมย่อยยับ
ไป แต่ช้อและโคตรหายย่อยยับไม่ ดังนี้ ฯ

อินที่จริง รูปก็คื ช้อและโคตร ก็คื เมื่อกล่าว
ตามสภาวะของสังขตธรรมแล้ว ก็เป็นของย่อยยับไป
คู่ๆเดียวกัน แต่ที่ว่ช้อและโคตรไม่ย่อยยับไปนั้น ตอง
อาศัยอบรมย่อย้วยคุณความดี เพราะฉนั้น เมื่อกล่าว
โดยธรรมาธิษฐาน จึงได้ใจความว่ ธรรมเท่านั้น
เป็นของไม่ย่อยยับไป ตามนัยที่พรรณานี้ ตองกับ
พระพุทธานุชาตในชราวรรคแห่งพระธรรมบทว่

ชีรนฺตเว ราชเรธา สุจิตฺตา

ราชเรธ ของ พระเจ้า แผ่นดิน อินวิจิตรคื ยงรุ จักเก่า

คร่ำครว่

อโถ สรรมฺปิ ชริ อฺเปติ

อินว่างกายนก็ย่อมเขาดงชา

สตมฺภ ชมฺโม น ชรี อูเปติ
 ฝ่ายว่าธรรมของสัพฺปยุสฺสหาเข้าถึงชราไม่
 สนฺโต หเว สพุทฺธิ ปเวทยนฺติ
 สัพฺปยุสฺสทั้งหลายย่อมเจรจาให้ สัพฺปยุสฺสด้วยกันเข้า
 ใจ ดังนี้ ฯ

อธิบายความแห่งพระบาลีนี้ว่า สังขาร คือสภาวะ
 อันปรองจากธรรมชาติข้าง จากผัสสฺสต่าง ๆ ข้าง ประชุม
 เข้าเป็นรูปเป็นกาย มี ๒ ประการ สภาวะ ที่ควบคุมกัน
 เข้าด้วยอาศัยความปรองต่าง แห่งธรรมชาติข้าง ด้วย
 อาศัยความคึกขของมนุษย์ ปรองขึ้นจากผัสสฺส หรือ ชาติต่าง
 อย่างข้าง ที่ไม่มีชีวิตจิตต์ใจครอง เรียก อนุปาทินนกะ
 ประการ ๑ สภาวะที่ธรรมชาติคุมกันเข้าด้วยอาศัยอตุ
 นิยมความเหมาะแห่งความชอบอย่าง กาลนิยมความ
 เหมาะแห่งกาลข้าง สัมผัสสนิยมความเหมาะแห่งสัมผัส
 ข้าง มีชีวิตจิตต์ใจครอง ต่างเป็นมนุษย์ ต่างเป็น
 สัตว์ เรียก อุปาทินนกะประการ ๑ สังขาร ทั้ง ๒
 ประการนี้ มีความชำรุดแปรปรวนเป็น ลักษณะ อย่าง

แปลงให้เป็นไฟสดีจัทลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

เคียวกัน สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงยกความเก๋า
 คร่ำคร่าของราชรถชั้นแสดคงเป็นตัวอย่าง แห่งความแปร
 ปรวนของสังขารที่ไม่มีใจครอง ทรงยกความ เข้าถึง
 ษราแห่ง ร่างกาย ชั้นแสดคงเป็น ตัวอย่าง แห่ง ความแปร
 ปรวนของสังขารที่มีใจครอง ฯ อันรถที่นายช่างถือเอา
 วัตถุณ ๆ จักปรองทำขึ้น แล้วตกแต่งให้วิจิตร ยิ่ง
 เป็นราชรถ ยิ่งได้รักษาเป็นอย่างดี ถึงอย่าง
 นั้นเมื่อ ไซ้ไป ๆ ก็เก๋าคร่ำคร่าลงทุกที เครื่องประดับ
 ประดาก็หมอง ที่ก่อนนั้น ๆ ก็กลอนง่อนแง่นไม่คงทน
 ไซ้แต่เท่านั้นของใหม่ ๆ เกิดขึ้นดีกว่าของเก่าขึ้นไป ของ
 เก๋าก็เป็นเลวลงไป เช่นเกวียนวันแทะ รถเทียมม้า
 ต่างชนิด จนถึงรถยนต์เป็นที่สุด ที่ให้สำเร็จ กิจ
 การไปทางสถลมารค ถึงของอื่น ๆ ก็เป็น ดุจเดียวกัน
 เช่นเครื่องแต่งกายของมนุษย์ เมื่อแรกก็เป็นของใหม่
 ครั้น ไซ้ไปก็เก๋า และก็เป็นที่นิยมว่า สวยงามในสมัย ๑
 ครั้นพ้นสมัยนั้นไปแล้ว กลายเป็นของ เรือว่าไม่น่าก
 ็นเป็นตัวอย่างแห่งความ แปรปรวนของสังขาร ที่ไม่มีใจ

ครอบงำ แม่ ร่างกายก็เหมือนกัน เมื่อยังตั้งอยู่ใน
 ปฐมวัยก็สกลใส เปล่งปลั่ง มีกำลัง แข็งแรง ความคิด
 ความอ่านก็เฉียบแหลม ครั้นล่วงวัยนั้นไปก็ซุกโซม
 ลงโดยลำดับ ความสกลใสเปล่งปลั่งก็หมดไป กำลัง
 ภายก็ถอยลง สติปัญญาที่เชื่อมซาพันเพื่อน มีอุปมา
 ประดงคคผลผู้เฝ้าขามสพานเขของคั้นก็ทำเนนขนสูง จน
 ถึงทรายเสมอ กลางสพาน แล้วก็ลตค้ำลง ทางฟากโน้น
 โดยลำดับไป ตามมติของพระอรรคณาจารย์ผู้
 อรรคณาชาคก จักลำดับของอายุไว้เป็น ๑๐ ระยะ ๆ
 ละ ๑๐ ปี ๆ ระยะที่ ๑ ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ ๑๐ ปี
 ระยะนี้เรียกมันททสกะ แปลว่าระยะ ๑๐ ปีที่อยู่ในฐาน
 แห่งความเป็นผู้อ่อน คือยังอ่อนอยู่ด้วยประการทั้งปวง
 ทั้ง ร่าง กาย กำลัง วังชา และ สติปัญญา ความสามารถ
 ระยะที่ ๒ ตั้งแต่ ๑๐ ปีไปหา ๒๐ ระยะนี้เรียกชิตทา
 ทสกะ แปลว่าระยะ ๑๐ ปีที่กำลังสนทนานเพลิตเพลิน
 อยู่ด้วยการเล่นไม่มีตกช้วน ระยะที่ ๓ ตั้งแต่ ๒๐ ปี
 ไปหา ๓๐ ระยะนี้เรียกวรรณทสกะ แปลว่าระยะ ๑๐ ปี

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย

หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่

ที่บริบูรณ์เต็มทีแห่งผิวพรรณความสดไสเปล่งปลั่งหยก
 เจริญอยู่เพียงนี้ ระยะเวลา ๔ ตั้งแต่ ๓๐ ไปหา ๕๐
 ระยะเวลา เรียก พลทสกะ แปลว่า ระยะเวลา ๑๐ ปี ที่บริบูรณ์เต็ม
 ทีแห่งกำลังกาย เบื้องหน้าแต่ไม่มีแต่จะลดถอย ระยะเวลา
 ที่ ๕ ตั้งแต่ ๕๐ ไปหา ๕๐ ระยะเวลา เรียก ชัญญาทสกะ
 แปลว่า ระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ บริบูรณ์เต็ม ทีแห่ง กำลัง ชัญญา
 เป็นมีความสามารถ มีสติสัมปชัญญะ รอบ คอย
 บริบูรณ์ นี้เป็นสกลเขตต์แห่งวิทกมนะขันธ์ ฝ่ายแห่ง
 ความเจริญ ประคอบคกคณจนถึงที่สุด ระยะเวลา ๖
 ตั้งแต่ ๕๐ ไปหา ๖๐ ระยะเวลา เรียก หานิทสกะ แปลว่า
 ระยะเวลา ๑๐ ปี ที่ ข่ายหน้าลงสู่ความเลื่อม ระยะเวลา ๗
 ตั้งแต่ ๖๐ ไปหา ๗๐ ระยะเวลา เรียก ปัพพาทสกะ แปล
 ว่า ระยะเวลา ๑๐ ปี ที่มร่างกายง่อมไปเบื้องหน้า แลตั้ง
 อากาจรทำให้ปรากฏ ระยะเวลา ๘ ตั้งแต่ ๗๐ ไปหา ๘๐
 ระยะเวลา เรียก วิภทสกะ แปลว่า ระยะเวลา ๑๐ ปี ที่มร่างกาย
 คคค้อมง่อมเป็นวงก ระยะเวลา ๙ ตั้งแต่ ๘๐ ไปหา ๙๐
 ระยะเวลา เรียก โมมทสกะ แปลว่า ระยะเวลา ๑๐ ปี ที่มความ

หลงไหลพันเพื่อน ระยะที่ ๑๐ ตั้งแต่ ๙๐ ไปหา ๑๐๐
 ระยะนี้เรียกว่า สยบทสกะ แปลว่า ระยะ ๑๐ ปี ที่อยู่ด้วย
 อิริยาบถนอน คือนอนรอความตาย ตามมตที่พระอรพ
 กถาจารย์ จักลาคัยไว้วันแม้ไม่ตกทั่วไป แต่ก็จักเป็น
 เบิกยณนียมตกเป็นส่วนมาก ทั้งเป็นเครื่องให้โศก
 กำหนดระยะเวลาอันผ่านพ้นมาเพียงไร แต่มิใช่ว่า
 จะผ่านพ้นตลอดไปได้ทุกคน เนื่องด้วยเหตุที่ประมวลมา
 ไซ้แต่เท่านั้น ความเปลี่ยนแปลง ของ สังขตธรรม
 ยิ่งเนื่องด้วยกาลเทศะ เช่น ในครั้งหนึ่ง เคยเป็นคน
 สามารถ จนเป็นที่นับถือใน ประชุมชน ครั้น พ้น
 สมัยไปแล้ว ความรู้ความสามารถเท่าที่เห็นอยู่เช่นนั้น
 กลับใช้ไม่ได้ ไม่ทันคนในภายหลังก็มี นี่เป็น
 ตัวอย่าง แห่งความ แปร ปรวน ของ สังขาร ที่มีใจครอง ฯ
 สมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ ทรง แสดง สังขาร ที่มีชรา
 ความแก่เก่าเป็น ลักษณะ เสมอกัน ทั้งสองประการอย่าง
 นี้แล้ว จะทรงชักนำวิธีที่ให้อยู่ในคุณสมบัตินั้น
 เป็นความถึงแก่มั่น จึงทรงแสดงธรรมของสี่ปรม
 แปลงให้เป็นโพลีดิจิตลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย ๑๗

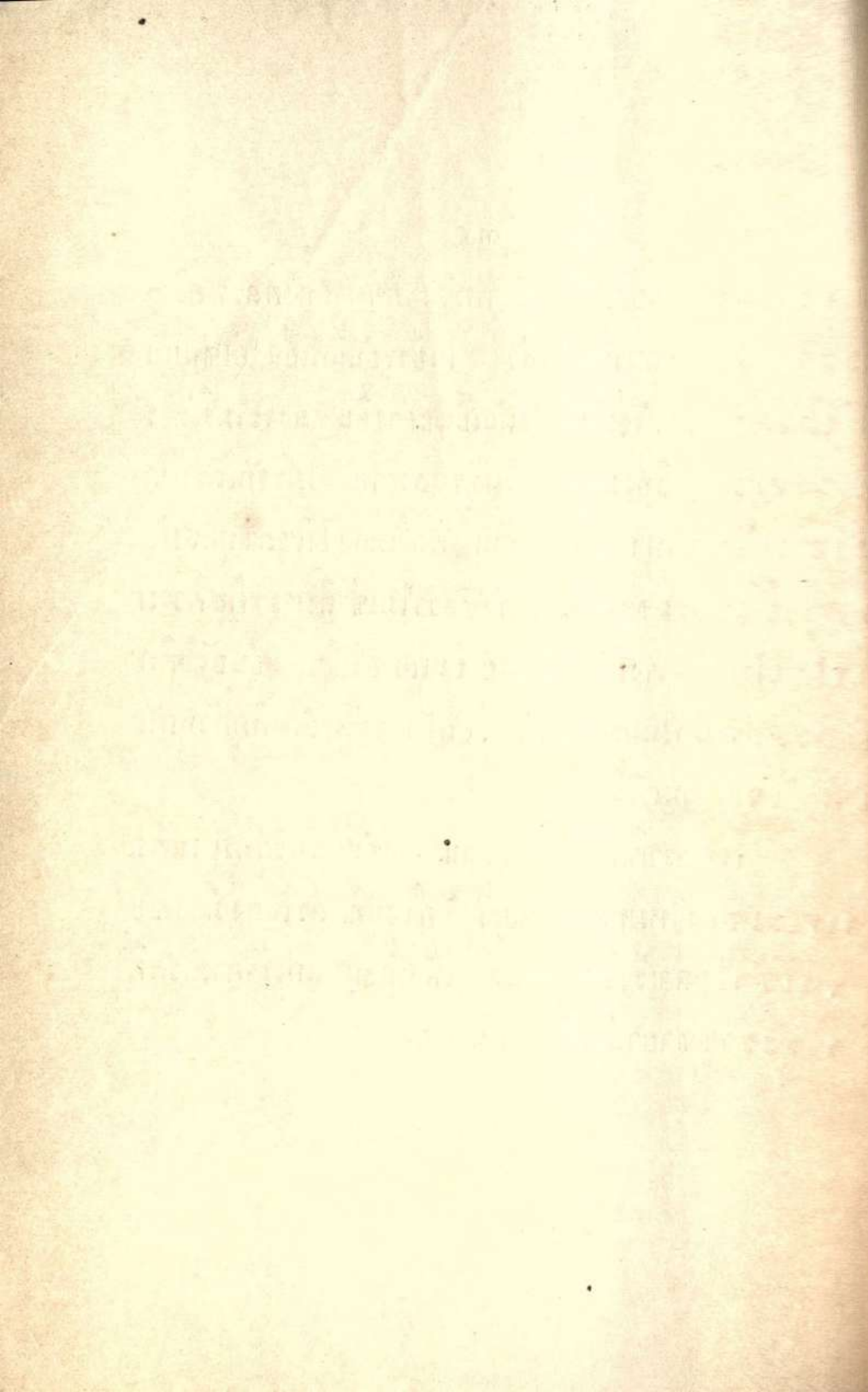
ว่าเป็นคุณที่ไม่เข้าถึงชราคือความแปรปรวน ฯ ความ
 ประพฤติสงบเสงี่ยมสภาวะเรียบร้อย และความปฏิบัติ
 อันชักนำไปเช่นผู้เช่นนั้น ชื่อว่ากรรมของสี่ปรมุขโดย
 กันเค้า ฯ กล่าวโดยประเภท กรรมของสี่ปรมุขมี
 หลายอย่าง จักแสดงพอเป็นอาหาร ๗ แດอย่างหนึ่ง
 ซึ่งเรียกว่ากรรม ๗ ประการ ฯ กรรม ๗ ประการนั้น
 คือ สัทธา หิริ โอตตัปปะ พาหุสัจจะ วิริยะ สติ
 ปัญญา ฯ สัทธานั้น คือ ความเชื่อเหตุผลที่ควรเชื่อ
 เช่นเชื่อในทางกรรมทางผล ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
 เป็นต้น สัทธานั้นเป็นคุณ ที่ให้บุคคล ประพฤติความดี
 มั่นคง ไม่เช่นนั้น ความประพฤติก็จะผันแปรไปเพราะ
 เหตุการณ์นั้น ๆ ที่เข้ามาช่วยวนหรือคุกคาม จึงมีพระ
 พุทธภาษิตสรรเสริญไว้ว่า เป็นเหมือนเพื่อนสองข้าง
 เป็นเหมือนเสียบึงข้าง ของผู้เดินทาง ฯ หิริ นั้น คือ ความ
 ละอายแก่ใจ ไม่กล้าทำบาป โอตตัปปะนั้น คือ ความ
 เกรงกลัวต่อความผิดกรรม คุณ ๒ ประการนี้ มีพระ
 พุทธภาษิต สรรเสริญว่า เป็นกรรมอันผ่องแผ้ว และ

รักษาโลก เมื่อเกิดในสันดานของผิวโคแล้ว ยังฝัน
 ให้ประพศิกาย วาจาใจในทางบริสุทธิ ทั้งใน ที่ลับในที่
 แจ้ง และคุมครองผู้นั้นไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ในหมู่ใด
 ชนทั้งหลายมี หิริ โอตตัปปะ มากด้วยกัน ในหม่นั้น
 ความเขี่ยตเขี่ยกันก็ย่อมมีน้อยๆ พาหสัจจะนั้น คือ
 ความไต่ยีนไต่ฟังมาก ความไต่เล่าเรียนคึกขามาก
 วัจกัณฐวัจกัชชอย วัจกัไควัจกัเสย วัจกัขยาวัจกัขญ
 คุณชื่อนั้นเป็นบรรพตแห่งความประพศิกาย ถ้าไรจากไต่
 ยีนไต่ฟังแล้ว ยากที่จะประพศิกายวาจาใจให้ถูกต้อง
 ไต่ๆ วิริยะนั้น คือความเพียร อันให้กล้าหาญในที่
 รมัตระวัง และละเว้นความชั่วต่างๆ และในที่ที่จะทำ
 และรักษาความกินนั้นๆ คุณชื่อนั้นเป็นเหตุยังบุคคลให้
 ล่องทกซ์เสยไต่ ผู้ใดปราศจากความเพียร ผู้นั้น
 ย่อมจมอยู่ในทกซ์หาสุขมิไต่เลยๆ สตินั้น คือความ
 นึกไต่ก่อน ในเมื่อจะทำอะไร จะพูดอะไร จะคิดอะไร
 คนปราศจากสติย่อมมัก ทำผิด พูดผิด คิดผิด ใจอันหา
 สติควบคุมมิไต่ ย่อมพล่านไปในอารมณ์ต่างๆ ยังไม่

อยู่ ทุกรถม้าที่พาวิ่งไปตามลำพัง หาสารณมีได้ สัติน
 ย่อมยังบุคคลให้รู้จักประหยัด ท่านกล่าวว่า เป็นธรรม
 ปลุกให้ตื่นอยู่ในโลกฯ ขันขณานัน คือความรู้เห็นเหตุ
 ผลนั้น ๆ โดยถ่องแท้ คนทั้งหลายผู้เกิดมาในโลกข้อ
 ว่าตกอยู่ในกระแสของธรรมคา ถ้าไม่เข้าใจเหตุผล
 ก็ไม่สามารถ จะหลีกเลี่ยงวิบัติ และไม่ได้บรรลความสวัสดิ
 เมอมีขณญาณรู้เท่าทันเหตุผลใดเพียงใด ก็หลีกเลี่ยงจาก
 วิบัติและบรรลความสวัสดิได้เพียงนั้น มีพระพรทภายิต
 สรรเสริญขณญาณว่า เป็นแสงสว่างอันประเสริฐไม่มี
 แสงอื่นจะเสมอเหมือน . คนมีขณญาณใช้จะคุ้มได้แต่คน
 ย่อมคุ้มได้ตลอดถึงคนอื่นที่เนื่องด้วยตนด้วย เหตุนี้
 บัณฑิตจึงได้ สรรเสริญ ชีวิตของผู้มีขณญาณว่า ประเสริฐ
 สุกฯ สติและขณญาณ ๒ ประการนี้ ถ้อยที่มีอุปการะแก่กัน
 ขันขณาสอดส่องเหตุผลนั้น ๆ สติคอยกำกัขให้รู้จักยิ่ง
 และเลือกเอาแต่ที่ควรเป็นประมาณฯ ธรรม ๗ ประ
 การนี้มีในบุคคลผู้เป็นสัปปุรุษ จึงได้ชื่อว่าธรรมของ
 สัปปุรุษ ต่างเป็นอุปการะให้ประพฤติเป็นคนสงบเสงี่ยม

สุภาพเรียบร้อย ๆ บัณฑิตในอดีตกาลก็ได้สรรเสริญ
 ธรรม ๗ ประการนี้มาแล้ว ในปัจจุบันก็เป็นอยู่เช่นนั้น
 ถึงในอนาคตก็จะไม่แปรผันเป็นอย่างอื่น คงจะไม่มีใคร
 นิยมความเชื่องมง่าย ไม่รู้จักละอาย ไม่รู้จักเกรงผิด
 ไม่สนใจศึกษา เกียจคร้าน พลังเปลืองใจเวลาทุกสมัย
 เหตุนี้ธรรมของสัพพัญญูจึงชื่อว่าไม่เข้าถึงชรา คือ ความ
 แปรผัน คงเป็นที่นิยมยั่งยืนเสมอไป ๆ อันบัณฑิต
 ย่อมชักนำในประโยชน์ จึงได้เจรจาให้บัณฑิตด้วยกัน
 เข้าใจความดังนี้

กศลวาคัททภิกษุณานันทาน อธิบดีผู้ครองนคร
 นครเชียงใหม่ทรงบำเพ็ญนี้ ตั้งอยู่ดีแล้วในสงฆ์ ขอ
 จงเข้าไปสำเร็จโดยฐานะ เพื่อเกื้อกูลแก่เจ้าकारารักษ์มี
 พระราชชายานันต์สันกาลนาน ๆ

แปลงให้เป็นไฟล์ดิจิทัลจากสำเนาที่จัดเก็บโดย
หอสมุดแห่งชาติรัชมังกลาภิเชก เชียงใหม่

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ภูไท

ถนนจักรพรรดิพงษ์ พระนคร

โทรศัพท์ ๔๘๒

๑๐ / ๑ / ๓๓